

Gibraltár

Egy műszaki pályázat felhívására helyszíni adatfelvétel céljából Gibraltárba utaztam. Hajónk Genova–Marseille után egy júliusi nap késő délutánján közeledett a spanyol félsziget felé, Gibraltár irányába. Teljesen besötétedett, mire megkerültük az Európa-fokot, s megpillantottuk a fényárban úszó Gibraltár városát és kikötőjét.

A kitűzött feladat elvégzése mellett idő és mód adódott Gibraltár történetének, fejlődésének és jelenének tanulmányozására.

Gibraltár félszigete (5,8 km²) tulajdonképpen egy hegyfok a Pireneusi-félsziget déli végében, a Földközi-tenger és az Algecirasi-öböl között. A hegyfok a szilur korszak palás kőzetein nyugvó Jura-mészkőből áll. Északon 2,8 km hosszú és alig 1,8 km széles, futóhomokkal takart alacsony földnyelv köti össze a spanyol félszigettel. A délnak húzódó hegyfok 4,6 km hosszú, legnagyobb szélessége 1,2 km, legnagyobb magassága 425 m. Keskeny hegycsúcsának legdélibb pontján világítótorony áll: Europa Point.

Az Európát Afrikától elválasztó, ill. az Atlanti-óceánt a Földközi-tengerrel összekötő Gibraltári-tengerszoros 14–21 km széles és 90 km hosszú. Átlagmélysége 250 m, de Tarifa és Gibraltár között a 900 m mélységet is eléri. A tengervíz a felszínen folyamként — 7–8 km/óra sebességgel — áramlik a Földközi-tenger felé, a mélyben hasonló sebességű ellenáramlást figyeltek meg.

E tengerszoros a világ egyik legforgalmasabb hajóútja. 180–240 tengerjáró halad át rajta naponta. (Ez azt jelenti, hogy 6–8 percenként húz át egy-egy hajó a szoroson.) Angol tengerészeti (és légi) támaszpont, külön hadikikötővel, javító dokkal.

Gibraltár története a messze ókorba nyúlik vissza, föníciaiak, görögök, rómaiak átmeneti települései után a mór megszállók voltak az

elsők, akik felismerték a hegyfok stratégiai jelentőségét és ott a 8. században erődítményt emeltek. A mók és spanyolok váltakozó uralma után 1704-ben az angol Rooke admirális elfoglalta a hegyfokot, és azóta angol koronagyarmat. A terület megszállásakor Rooke admirális biztosította a lakosság zavartalan továbbélését, mégis mintegy 100 család kivételével az emberek elhagyták Gibraltárt. Helyükbe genovai olasz hajósok, máltaiak, portugálok és Marokkóból áttelepült zsidók jöttek.

A városnak ma mintegy 25 000 lakosa van, beleértve a helyőrség erősen csökkentett létszámát is.

Az őskorba visszanyúló leletre bukkantak 1848-ban a szikla északi oldalán végzett ásások során. Egy emberi csontváz maradványai kerültek felszínre, mely annyira eltért az itt egyébként szokásos csontvázaktól, hogy a Gibraltári Tudományos Társaság részletesen megvizsgálta, őstörténeti leletnek találta és szépen féltette. Különös érdekessége az esetnek, hogy 8 év múlva, 1856-ban a Düsseldorf mellett talált őskori csontvázzal megállapították, hogy az az ősember fejlődésének egyik fokát mutatja, és lelőhelye után elnevezték a neander-völgyi embernek. Ha a gibraltári csontváz tényét idejében publikálták volna, akkor ma „gibraltári” ősember néven emlegetnék 100 000 éves elődünket. 1926-ban gyermekcsontvázat találtak, amely szintén a neander-völgyi korszakból származik.

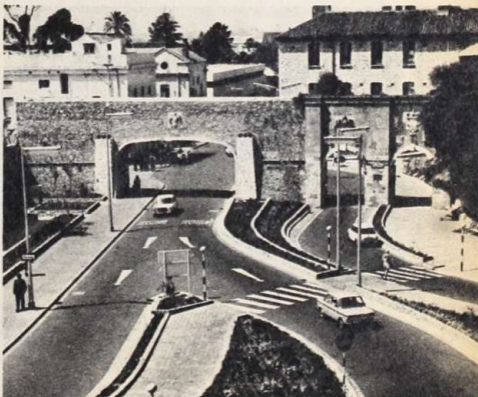
Mintegy 3000 évvel ezelőtt szerepelt a Gibraltári-szoros föníciai hajósok feljegyzéseiben. Később karthágóiak, görögök és rómaiak is említik. A rómaiak Herkules oszlopai egyikének tartották a sziklát (Calpe néven, a másik oszlop Abyla-hegy). Történelmi jelentősége ott kezdődik, amidőn 711-ben a mók Tarik-ibn-

Zaid vezérlete alatt birtokba vették a sziklát és pár hónapon belül meghódították az egész spanyol félszigetet. A győztes hadvezér tiszteletére nevezték el a sziklát Gibel Tariknak (Djebel-al-Tarik), azaz Tarik-hegynek. Ebből alakult ki mai neve.

Több kísérlet után 1462-ben hódították vissza a móroktól a spanyolok Gibraltárt. Ezzel azonban nem csitult el a harc Gibraltár körül, mert Medina hercege családi örökség folytán jogot formált a félszigetre és éveken át hadat viselt a spanyol király helyőrségével. Végül is 1704. július 23-án, a spanyol örökösödési háború alatt az egyesített angol–holland haderő, élén Rooke admirálissal, megadásra kényszerítette a spanyol királyi helyőrséget. Az 1713-ban aláírt utrechti békében Spanyolország végleg „örök időre” átadta az angoloknak Gibraltárt.

Az angol uralom alatt több támadás érte, a legsúlyosabb volt a Nagy Ostromnak nevezett 1779–1783 között szakadatlan spanyol támadássorozat. Az angolok valamennyit visszaverték és a nagyrészt romba dőlő várost újjáépítették.

A napóleoni háborúk alatt vált Gibraltár először igazán jelentőssé. Az erőd ui. megakadályozta Napóleon flottájának bejutását az Atlanti-óceánról a Földközi-tengerre, és támpontja volt az 1805-ben Trafalgárnál megvívott, híres tengeri ütközetnek, melyben Nelson elpusztította az egyesült francia–spanyol hajóhadat. Trafalgár Gibraltártól 80 km-re van nyugatra. Az ütközet után

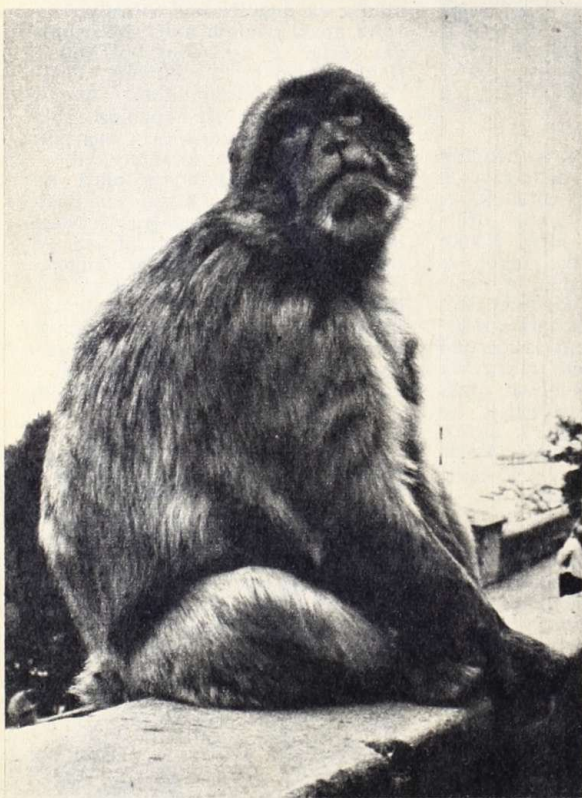
A legrégebb, 1503-ban épült városkapu

Minden vasárnap délelőtt felvonul a királyi testőrség

Északi városrészlet

A néphit szerint a koronagyarmat létének „bázisai”

Hűsítő habok...

az angol hajóhad sérült egységei Gibraltárba futottak be, Nelsonnak a „Victory” zászlóshajón hozott holttestével együtt.

Gibraltár a II. világháborúban vált másodszer nagyon jelentőssé, amikor a német repülőgépek bombázása ellenére nyitva tartotta a szövetséges haderők számára a tengerszoros, és lehetővé tette előbb az észak-afrikai, majd az olaszországi partraszállást.

A hegyfoknak a földközi-tengeri, keleti oldala meredeken emelkedik ki a tengerből és gyakori viharok színtere. A városképzésre a hegyfok nyugati, védett oldala, a keskeny tengerparti csík alkalmas. E szűkre szabott területen a középkorban még zárt, tömör védőfállal körülfalt erődítmény őrködött, s csak a 18. sz. ban indult meg a lassú „falon kívüli” letelepedés. Ma pedig, egy lüktető modern — a tengerből jócskán elhódított területekkel rendelkező — város benyomását kelti.

Nevezetességei közé tartoznak szabadon élő majmai. Eredetükhöz számos mondaszerű magyarázat fűződik, a legvalószínűbb, hogy az arab hajósok hozták ide e majmok őseit.

A feljegyzések szerint 1900-ban 200-ra becsülték számukat. A különböző betegségek, az élelmiszerhiány és irtásuk következtében azonban számuk rohamosan csökkent. Van egy spanyol mondás: „Ha kihálnak a majmok a sziklán, az angolok is kivonulnak.” S hogy ez ne következze be, még az 1914-es háború kitörése előtt az angol helyőrség feladatává tették a majmok etetését. Azóta is szerepel Gibraltár költségvetésében a majometetés és egy majomgondozó fenntartása.

A félsziget nevezetességei között kell megemlítenem a több mint 80 feltárt barlangot. A leghíresebb közülük a csodálatos, természetalkotta gót katedrális, a Szent Mihály-barlang, melyben hangversenyeket, színház- és balett-előadásokat rendeznek híres európai társulatok és előadóművészek. Ezer néző befogadására alkalmas fő bejárati része a mai világitástechnika segítségével káprázatos élményt nyújt.

A sok szép élmény mellett Gibraltár ivóvíz hiányából származó gondjaival is találkozottam. A szikla keleti oldalán nagy esővízgyűjtő medencéket építettek. A homokos területen fűrt kutakból nyernek talajvizet. Ezek kitermelésével azonban óvatosan kell eljárniuk, ha a védőrétegen tengervízet szívják át, tönkremegy a kút. Igen gyakran — száraz időszakban rendszeresen — importált vizet a város pl. Amszterdamból, Tangierből stb. Az 1953-ban megépített — s azóta is bővített — tengervizet sótalanító berendezések megoldották Gibraltár ivóvízgondjait.

Gibraltár ma már veszített stratégiai jelentőségéből, a város vezetősége az idegenforgalom fejlesztésére törekszik, sikerrel.

Berényi László
gépészmérnök, Budapest